

Norsk Ornitologisk Forening (NOF)

Sandgata 30 B
N-7012 Trondheim

Telefon: (+ 47) 73 84 16 40
Bankgiro: 4358.50.12840
Org. nr.: 970 089 748 NVA

e-post: nof@birdlife.no internett: www.birdlife.no

Hamarøy kommune
postmottak@hamaroy.kommune.no

Deres ref.	Deres kontaktperson	Vår ref.	Vår kontaktperson	Dato
			Martin Eggen	06.12.2019

Høring akvakultursøknad, Cermaq Ørnhaugneset – høringsvar fra Norsk Ornitologisk Forening (NOF)

Cermaq søkt om å etablere en ny oppdrettslokalitet på Gammelhauskallen i Sagfjorden. Området er etter det vi forstår avsatt til dette formålet i kommuneplanens arealdel. På grunn av den umiddelbare nærheten til det foreslåtte [Kalvågfjorden og Innhavet marint verneområde](#), og den samlede belastningen fra oppdrettsnæringen som allerede er etablert i området, ber vi likevel om at kommunen avslår søknaden. Sagfjorden er etter hvert betydelig belastet med oppdrett. Lokaliteten det her er snakk om ligger nært Husøyvær, omgitt av grunne havområder og en rekke tidevannsstrømmer. Slike områder er særdeles viktig for fugler, som igjen har tilhold her på grunn av en stor biologisk produksjon og artsrikdom.

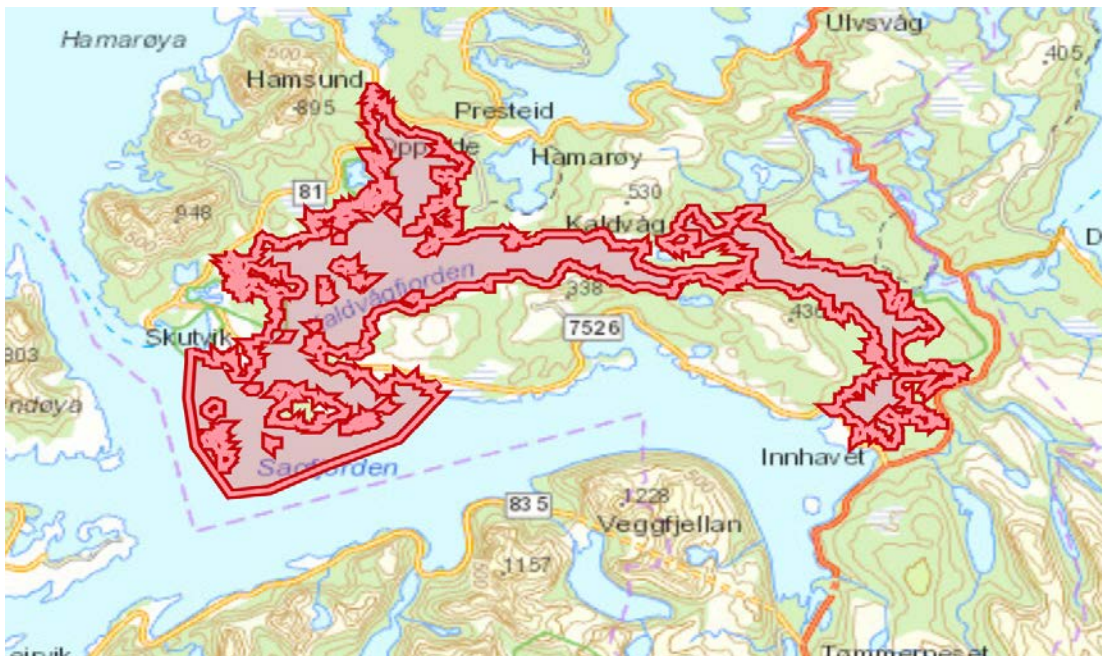
Det aktuelle fjordsystemet i Hamarøy/Steigen har allerede svært mange aktive oppdrettsanlegg (bilde under: <https://kart.fiskeridir.no/>). Det kan se ut til at den samlede belastningen på fjorden blir svært høy, ikke bare med tanke på utslipp, men også i forhold til hva fugle- og dyrelivet må hanskes med i form av forstyrrelser fra ferdsel i forbindelse med aktivitet rundt de ulike oppdrettsanleggene. Deler av fjordsystemet er spesielt sårbart på grunn av begrenset vannutveksling.

Kaldvåg fjorden og Innhavet marine verneområde

Fylkesmannen i Nordland skriver følgende om det foreslåtte marine verneområde: *Kaldvåg fjorden og Innhavet er et av 36 områder som er utpekt av et rådgivende ekspertutvalg som de beste kandidatområdene for marint vern i Norge. Utvalget delte områdene inn i 6 kategorier: poller, strømrrike lokaliteter, spesielle gruntvannsføremster, fjorder, åpne kystområder og transekter fra kyst til hav og sokkelområder. Dette omfatter både de strømrrike sundene, gruntområdene som grenser mot myr og strandenger, og de sterkt avgrensede pollene. De strømrrike sundene er «hot spots» for biologisk mangfold i havet.*

Allerede i 2017 ble tilrådingen sendt fra Fylkesmannen, og det er ventet en snarlig avgjørelse. Forringing av verneverdiene vil være meget uheldig. I Norge er kun 2,6 prosent av territorialfarvannet vernet. Av havområdene utenfor territorialfarvannet er kun 1,3 prosent beskyttet. Utvidet marint vern er blant annet viktig for å imøtekomme Aichi-mål nr. 11 i Biomangfoldkonvensjonen (CBD), som stadfester at 10 prosent av kyst- og havområdene skal være vernet innen 2020.

Konsekvensutredning

Ønsker kommunen å gå videre med en prosess for å vurdere om man skal gi en tillatelse må saken konsekvensutredes etter paragraf 10 i [Forskrift om konsekvensutredninger](#).

Planlagte og uplanlagte utslipp

Konsekvensutredningen må inneholde konkrete data på planlagt avfallsproduksjon og planlagte utslipp fra det omsøkte anlegget så vel som et estimat på samlet belastning av utslipp fra oppdrettsnæringen i fjordsystemet og hvilken påvirkning dette vil ha for økosystemene i fjordsystemet. Flere steder i søknaden henvises det til uplanlagte utslipp. Cermaq har allerede flere andre anlegg i fjorden, og avvikssystemene ved disse anleggene vil inneholde oversikt over hvilke uplanlagte utslipp som har forekommet ved disse anleggene de siste årene. En oversikt over disse og hvilke konsekvenser de har hatt for livet i fjordsystemet må utgjøre en naturlig del av denne delen av konsekvensutredningen.

Konkretisering av beredskapsplan

I beredskapsplanen framgår det et skille mellom uplanlagte utslipp i «mengder som kan medføre skader på dyr og planteliv» og «mindre utslipp [...] som vurderes til å ikke få negativ påvirkning på dyr og planteliv». Det er imidlertid ikke beskrevet grenseverdier mellom disse to, hvilke kriterier som brukes i vurdering av påvirkning på dyr og planteliv, hvem som gjør vurderingen og hva slags kompetanse de har i forhold til denne vurderingen. Dette gjør beredskapsplanen bortimot verdiløs i forhold til å forestille seg hva slags tiltak som vil bli satt i verk ved et konkret uplanlagt utslipp. Denne delen av søknaden må konkretiseres.

Fugler eget punkt i konsekvensutredningen

Tiltakets potensielle virkninger på fugleliv må være et eget punkt i en konsekvensutredning. Registeringer av sjø- og våtmarksfuglers bruk gjennom hele året vil styrke kunnskapsgrunnlaget og basisen for gode avgjørelser. Fjordsystemet inneholder store grunne partier som er attraktive for sjøfugler som måker, dykkender, skarv og alkefugler. Fjordsystemet inneholder også ålegrasenger som er viktige næringsområder for gjess og ender. Langgrunne fjæreparter som Øveråsfjæra er viktige blant annet for vadefugler, spesielt i trekketidene vår og høst. Se mer om kjente ornitologiske verdier sist i høringsbrevet.

Påvirkning fra oppdrett

Oppdrettsanlegget som planlegges er et åpent anlegg. Konsekvensene for naturmangfold og sjøfugler avhenger av den forringelsen som evt. vil skje av det marine økosystemet, inkl. bløtdyr og fisk, som de lever av. Konsekvensene vil variere med utslipp, forurensning, aktivitet (inkl. båttrafikk), strømforhold osv. De økologiske prosessene, og økosystemet som helhet, er et åpent system, der økologien og forurensningen ikke har klare stedlige grenser. Dette fordi ethvert økosystem er et åpent system, det vil si et system med utveksling av både energi og materie med omgivelsene. Med utslipp av næringssalter følger også ofte betydelige utslipp av bakterier og organisk stoff. Nedbryting av organisk stoff forbruker oksygen, kan føre til algeoppblomstring og dårligere lysgjennomstrømning, slik at dypvannsorganismer får dårligere levevilkår.

I flere tilfeller ser vi at akvakultur i stadig større grad kommer i konflikt med spesielle forekomster av fugler. Ønskene om ekspansjon må ikke gå på bekostning av den kvalitetssikringen som planverket skal sørge for, eller på andre måter legge opp til forringelse av viktige naturverdier. Sjøfuglene opplever en markert tilbakegang langs kysten der 30% av fuglene er borte siden 2005. Et større antall våtmarksfugler og ender knyttet til kysten store deler av året står på norske og internasjonale rødlistor. Vi har god oversikt over en del spesielt betydningsfulle hekkeområder, og flere av disse er ivarettatt gjennom opprettelsen av ulike verneområder. Fokuset på områder for næringssøk og myting har vært mindre, noe som gjør at mange slike areal ikke er sikret.

Det mangler kunnskap rundt påvirkningen fra akvakultur på ornitologiske verdier. Det lille som finnes har gjerne en vinkling mot hvordan fugler kan påvirke anlegg negativt, f.eks. når flokker av ærfugl beiter på skjellanlegg. Norsk Institutt for Naturforskning (NINA) har produsert noe på saksfeltet. NINA-rapport 733 *Tverrfaglig vurdering av konsekvenser for sjøfugl* påpeker at arealbeslagene er de mest alvorlige følgende ved etablering av akvakultur. Samtidig skrives det at næringens samla belastning på fugleliv ikke kan fastslås med dagens kunnskap. Omfanget av vekst i næringen er avgjørende. En relativt ny rapport om akvakultur, fugler og dyr spesielt, NINA-rapport 1199 *Effekter av forstyrrelser på fugl og pattedyr fra akvakulturanlegg i sjø – en litteraturstudie*, konkluderer med at kunnskapsmangelen er et problem, men det dokumenteres samtidig at fugl gjennom

forstyrrelser ofte fortrenses fra optimale områder for næringsøk, myting og natteleie.

Fuglene tvinges til å endre sitt arealbruk, og at forstyrrelser fra båttrafikk og annet er et reelt og alvorlig problem. Dette må med andre ord tas hensyn til i arealplanleggingen. Rapporten viser at risikovurderingene som er utført ved lokalisering av nye havbruksanlegg ikke gjør rede for påvirkning på fugl og pattedyr. Ikke minst gjelder dette den generelle degradering av det marine økosystemet fuglene lever av.

Kunnskapsgrunnlaget og naturmangfoldloven

Det følger av naturmangfoldslovens § 7 at:

*§ 7.(prinsipper for offentlig beslutningstaking i §§ 8 til 12)
Prinsippene i §§ 8 til 12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, herunder når et forvaltningsorgan tildeler tilskudd, og ved forvaltning av fast eiendom. Vurderingen etter første punktum skal fremgå av beslutningen.*

I naturmangfoldloven §§ 8 til 12 er det gitt bestemmelser om blant annet krav til kunnskaps-grunnlaget, anvendelse av «føre-var-prinsippet», økosystemtilnærming og vurdering ut fra samlet belastning, samt miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder. Det bør også synliggjøres hvordan saken påvirker muligheten for å nå forvaltningsmålene for naturtyper og arter i naturmangfold-loven §§ 4 og 5.

Naturmangfoldloven er sektorovergripende, og gjelder all natur. Naturmangfoldloven kom i 2009, og skal sikre at naturinngrep og påvirkning blir gjort på en bærekraftig måte der naturpåvirkningen er minst. En grundig gjennomgang av paragrafene, slik § 7 forutsetter, skal sikre gode avveininger mellom miljøhensyn og andre hensyn. Dette forutsetter riktig og samvittighetsfull bruk. Bl.a. skal føre-var prinsippet i § 9 komme til anvendelse når kunnskapsgrunnlaget i § 8 er mangelfull, og det er grunn til å tro at det aktuelle tiltaket kan ha negative miljøkonsekvenser. M.a.o. skal føre var-prinsippet legges til grunn i de tilfeller hvor forvaltningen ikke innehar det nødvendige kunnskapsgrunnlaget etter § 8 eller i de tilfeller hvor kunnskapen som foreligger er usikker eller innehar mangler. Selv om kravet til kunnskap er vurdert og funnet tilstrekkelig for den enkelte sak, skal føre var-prinsippet alltid vurderes i saken. Etter naturmangfoldslovens § 9 første punktum ”skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet”, dette vil være i de saker hvor man har funnet at kunnskapsgrunnlaget i saken er usikker eller inneholder mangler. Saker hvor forvaltningen ikke har fått tilfredsstillende svar på hvilke virkninger det kan tenkes at tiltaket vil ha ovenfor naturmangfoldet, befattes av denne bestemmelsen. Her skal føre var-prinsippet gis stor vekt. § 11 kan brukes til å pålegge søker konsekvensutredninger, noe som her er naturlig. § 12 kan brukes til å sette krav og begrensinger.

I 2011 kom det daværende Miljøverndepartementet med uttalelse om hvordan saker som omhandler naturmangfoldloven skal behandles. Her fremgår at “jo mer verdifullt naturmangfold som berøres, desto grundigere må saken vurderes etter loven”. Ved bruk av naturmangfoldloven må veilederen følges. Fylkesmannen har også en veiledningsplikt og rolle i riktig bruk av naturmangfoldloven.

Gjennom arbeidet med det marine verneområder må man si at kunnskapsgrunnlaget for influensområdet vest- og nordover er tilfredsstillende på mange temaer. Hva ornitologiske verdier angår begrenser vi oss her til gruntvannsområdene rundt Husøyvær. Et søk på registeringsverktøyet artsobservasjoner.no avslører en høy tetthet av rødlistede sjøfugler. Disse er samlet i linken under.

<https://www.artsobservasjoner.no/Share/ViewSightingAsTable/2827935/D7ACEA70>

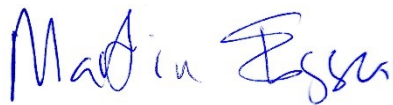
Rødlistede sjøfuglarter som ærfugl (nær truet), havelle (sårbar), teist (sårbar) og fiskemåker (nær truet) går igjen. Merk at denne listen er et resultat av tilfeldige og ikke-systematiserte observasjoner. Det er videre viktig å ikke utelukkende ha en instrumentell innfallsvinkel på bruk av rødlisten i naturforvaltningen, men se på områdets totale funksjon for naturmangfoldet. Et mer utvidet søk viser at vi finner en rekke fuglearter i området som nyter godt av områdets kompleksitet, gruntvannsareal og strømmer. Gravand, storspove (sårbar), tjeld og rødnebbterne er blant disse. Området er også overvintringsplass for islom og gulnebbblom (norsk ansvarsart, Geir Magne Pedersen pers. medd.). Full liste:

<https://www.artsobservasjoner.no/Share/ViewSightingAsTable/2827935/D7ACEA70>

Oppsummering

Dersom kommunen ikke umiddelbart avslår søknad, må det gjennomføres en konsekvensutredning for å ivareta kravene i naturmangfoldloven. NOF mener imidlertid at det foreliggende datagrunnlaget er nok til å slå fast at dette er et fuglerikt område, og at en ytterligere økning i produksjonsmasse og utslipp til sjø fra oppdrett vil kunne forringe det foreslåtte verneområdet.

For Norsk Ornitologisk Forening

Martin Eggen
Naturvernrådgiver NOF

Atle Ivar Olsen
Leder NOF avd. Nordland

KOPI:

Fylkesmannen i Nordland
Nordland Fylkeskommune
Miljødirektoratet
Klima- og miljødepartementet
Nærings- og fiskeridepartementet